

Granskning av dricksvattenförsörjning

Höörs kommun

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	4
2.1. Bakgrund	4
2.2. Syfte och revisionsfrågor	4
2.3. Genomförande och avgränsning	5
2.4. Revisionskriterier	5
3. Granskningsresultat	6
3.1. Roll och ansvarsfördelning	6
3.2. Strategiska dokument	7
3.3. Ärendegång framtida vattenförsörjning	9
3.4. Riskanalys av vattenförsörjning	12
3.5. Investeringar	12
3.6. Uppföljning och åiterrapportering	14
4. Slutsats	16
5. Källförteckning	19
6. Revisionskriterium	20

1. Sammanfattning

EY har genomfört en granskning på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna. Granskningen har syftat till att bedöma om kommunstyrelsen och VA-Räddningstjänstnämnden har ett ändamålsenligt och strategiskt arbete avseende vattenförsörjningsfrågor.

Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen och VA-Räddningstjänstnämnden inte har ett ändamålsenligt och strategiskt arbete avseende vattenförsörjningsfrågor.

Det finns en VA-plan som syftar till att beskriva kommunens strategiska förhållningssätt men vi bedömer att den saknar centrala delar. Bedömningen görs mot bakgrund av att det saknas vattenförsörjningsplan och drifts-, underhålls- och förnyelseplan. Det är en brist att det saknas planering för i vilken ordning som ledningsnätet ska bytas ut eller annan typ av prioriteringsordning.

Vi bedömer att nämnden för VA och räddningstjänst har identifierat framtida vattenbehov. Vi kan däremot konstatera att kommunstyrelsen inte har agerat på den information som har presenterats via förstudier, nämndens inriktningsbeslut och sammanfattande rapporter. Trots upprepade uppmaningar från Mittskåne Vatten om vikten av politiskt beslut. Faktumet att det saknas beslut om huruvida framtida vattenförsörjningen ska säkras via extern leverantör (Sydvatten) eller utökad intern kapacitet försvårar den långsiktiga investeringsplaneringen.

Det är inte tydligt vilket underlag som ligger till grund för beräkningarna av framtida investeringar. Vidare noteras att det framgår av interna riktlinjer att investeringsplanen ska sträcka sig över fem år, samtidigt som VA-planen anger tio år. Detta riskerar att skapa personberoende i processen samt en oförutsägbarhet avseende investeringsplaneringen.

På grund av avsaknad av tillräckliga personalresurser har nämnden inte fullt ut kunnat säkerställa tillräckliga resurser för att kunna fullfölja uppdraget att förvalta, underhålla och bygga ut den allmänna vattenanläggningen. Bland annat saknas krisplan och en uppdaterad nödvattenplan.

Kommunstyrelsen rekommenderas att:

- ▶ Säkerställ en skyndsam hantering av beslut för att säkra kommunens framtida vattenförsörjning.

Nämnden för VA och räddningstjänst rekommenderas att:

- ▶ Säkerställ att investeringsprocessen tydliggör hur investeringsbehov ska tas fram och bedömas.
- ▶ Upprätta en långsiktig investeringsplanering i enlighet med vad som framgår av VA-strategin.

- ▶ Säkerställ att nödvändiga planer och riktlinjer upprättas eller revideras. I granskningen uppmärksammas särskilt nödvattenplan, krisplan och förnyelseplan för ledningsnätet.
- ▶ Säkerställa att arbetet med vattenförsörjningsplanen slutförs och att det därmed upprättas en åtgärdsplan.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

I en växande kommun som Höör är det viktigt att kommunen har en god framförhållning när det gäller planering för och tillgång till ändamålsenlig vattenförsörjning. Detta gäller inte minst i beaktande av minskande grundvattennivåer i Sverige. Det faktum att grundvattennivåerna minskar riskerar att påverka kommunernas möjligheter till att upprätthålla en ändamålsenlig vattenförsörjning till dess medborgare. Kommunen har enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV) ansvar för att i vissa fall ordna vatten och avlopp för befintlig och blivande bebyggelse. Kommunens uppdrag är att verka för en god försörjning enligt gällande lagar, föreskrifter och direktiv.

I Höörs kommun har kommunstyrelsen ansvar för den översiktliga planeringen av användning av mark och vatten. Kommunen har en gemensam VA-nämnd tillsammans med Hörby kommun, som ansvarar för att förvalta, underhålla och bygga ut den allmänna vatten- och avloppsanläggningen.

På tjänstemannanivå finns en gemensam organisation för vatten- och avloppsverksamhet som benämns Mittskåne Vatten med huvudkontor i Höör. Av Mittskåne Vattens årsrapport för 2021 framgår att vattenförsörjningen i Höör är en framtida utmaning. Därtill framgår att planerade exploateringar och utbyggnader medför ytterligare påfrestningar på systemet.

I kommunens VA-plan finns ett avsnitt rörande vattenförsörjningen. Enligt genomförd vattenbehovsbedömning finns viss marginal för vattenförsörjningen idag, men den minskar under den kommande 10 års perioden. Sammanfattningsvis görs bedömningen att vattenförsörjningen behöver stärkas. Detta medför sammantaget att det finns identifierade risker kopplat till vattenförsörjningen i kommunen. Det ställer krav på organisationens förmåga att arbeta strategiskt och långsiktigt för att hitta lösningar. Samtidigt krävs även kortsiktiga lösningar för att motverka akut vattenbrist.

Mot bakgrund av ovanstående har revisorerna i Höörs kommun beslutat att genomföra en granskning av kommunens strategiska arbete avseende vattenförsörjningsfrågor.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen har syftat till att bedöma om kommunstyrelsen och VA-Räddningstjänstnämnden har ett ändamålsenligt och strategiskt arbete avseende vattenförsörjningsfrågor.

I granskningen ska följande revisionsfrågor besvaras:

- ▶ Är kommunens strategiska plan för vattenförsörjning ändamålsenlig?
- ▶ Är kommunens riskanalys avseende vattenförsörjningen ändamålsenlig?

- ▶ Har kommunen identifierat det framtida vattenförsörjningsbehov?
- ▶ Finns tillräcklig kapacitet avseende reservvattentäkter inom kommunen?
- ▶ Finns resursberäkningar för eventuella framtida investeringar?
- ▶ Finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning avseende vattenfrågor och finns en fungerande samverkan med interna och externa aktörer?
- ▶ Sker uppföljning och återrapportering inom kommunen avseende kommunens vattenförsörjning?

2.3. Genomförande och avgränsning

Granskningen utgår huvudsakligen från dokumentstudier och intervjuer. I dokumentstudierna ingår ärenden avseende kommunens dricksvattenförsörjning samt övergripande strategier och planer. Se avsnitt fem för en fullständig förteckning över vilka funktioner som har intervjuats samt vilka underlag som har analyserats översiktligt.

2.4. Revisionskriterier

Granskningens bedömningar utgår från följande revisionskriterier, för att läsa mer om revisionskriterierna se avsnitt sex.

- ▶ Kommunallagen (2017:725)
- ▶ Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster
- ▶ Råd och riktlinjer, Svenskt Vatten
- ▶ Vägledning för kommunal VA-planering, Havs- och vattenmyndigheten

3. Granskningsresultat

3.1. Roll och ansvarsfördelning

I kommunstyrelsens reglemente framgår att styrelsen ansvarar för översiktlig planering av användningen av mark och vatten. Nämnden för VA och räddningstjänst ska i sin tur förvalta, underhålla och bygga ut den allmänna vatten- och avloppsanläggningen i respektive kommun. Infrastrukturen ska vara god och funktionell.

Nämnden för VA och räddningstjänst är gemensam mellan kommunerna Höör och Hörby. Respektive kommun är huvudman för sin allmänna vatten- och avloppsanläggning. Driften av VA-anläggningen utförs av Mittskåne Vatten, som lyder under nämnden för VA och räddningstjänst. Mittskåne Vatten utgör en av fyra enheter i Höörs kommuns samhällsbyggnadssektor. Mittskåne Vatten utför driften åt både Höör och Hörby kommun. Organisationen leds av en VA-chef och är organiserat i en driftgrupp, projektgrupp och strategigrupp.

VA-chefen ingår i ledningsgruppen för samhällsbyggnadssektorn som träffas två gånger i månaden. I ledningsgruppen ingår även bland annat strategisk chef och planchef. Samverkan mellan Mittskåne Vatten och Höörs kommun uppges fungera bra och att organisationens storlek bidrar till en naturlig direktkontakt mellan medarbetare i olika enheter. Intervjuade uppger att det finns en bra dialog i exploateringsfrågor och en samsyn i att frågor avseende VA behöver uppmärksammas i ett tidigt skede i framtagandet av översiktsplanen.

VA-chefen deltar i ett nätverk för VA-chefer i Skånes kommuner. Nätverket träffas två gånger per år. Därutöver sker kontakt vid behov i gemensamma frågor. VA-chefen deltar även i nationella VA-chefsträffar som anordnas av Svenskt Vatten.

Mittskåne Vatten har under de senaste åren haft en hög personalomsättning med bland annat vakanser avseende VA-chef och utredningsingenjörer. Sedan maj 2022 finns det en VA-chef efter två års vakans¹. Vid tidpunkt för granskningen är strategisk chef vakant men ska tillsättas i januari 2023.

Höörs tätort försörjs med dricksvatten från Karlsviks vattenverk som behandlar grundvatten till dricksvatten. Tjörnarp och Norra Rörum försörjs med dricksvatten genom egna vattenverk.

---

¹ Vakansen har hanterats genom att konsuler samt att samhällsbyggnadschef utgjort tf. VA-chef.

Antal abonnenter per vattenverk är fördelat enligt följande²:

- ▶ Karlsvik: 4 000 abonnenter, 11 750 folkbokförda personer
- ▶ Tjörnarps: 310 abonnenter, 720 folkbokförda personer
- ▶ Norra Rörum 100 abonnenter, 210 folkbokförda personer

Det årliga uttaget av vatten varierade från 15 000 (Norra Rörum) till 800 000 m³ (Karlsvik) 2017.

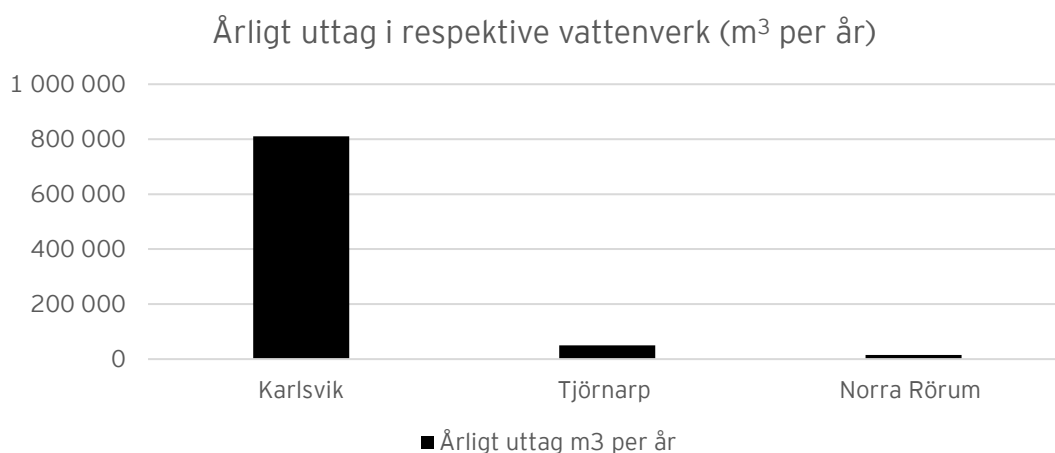

Diagram 1 Källa SWECO:s nulägesbeskrivning och framtida vattenbehov inom den allmänna vattenförsörjningen 2018

3.2. Strategiska dokument

Kommunens VA-plan antogs av fullmäktige i november 2020. VA-planen består av tre delar:

- ▶ VA-strategi innehållande bland annat strategier, mål och åtgärdsplan för leveranssäkerhet.
- ▶ VA-utbyggnadsplan som innehåller åtgärdsplan för VA-utbyggnad
- ▶ Riktlinjer för små avlopp som utgör planeringsunderlag för kommunens tillsynsverksamhet gällande små avlopp

VA-strategin innehåller en åtgärdsplan med sammanlagt 17 åtgärder som ska genomföras mellan år 2020-2023. Åtgärderna utgår från Svenskt vattens hållbarhetsindex. Indexet syftar till att utgöra ett stöd i verksamhetsutvecklingen och baseras på en årlig sammanställning av frågor kring investering, planering, prioriteringar och taxa. Åtgärderna utgörs bland annat av att säkerställa tillfredsställande vattentillgång på sikt och ta fram åtgärdsplan för förnyelsebehov på 10 års sikt. Se avsnitt 3.4 för en mer ingående beskrivning.

---

² Uppgifterna är hämtade från SWECO:s nulägesbeskrivning och framtida vattenbehov inom den allmänna vattenförsörjningen 2018.

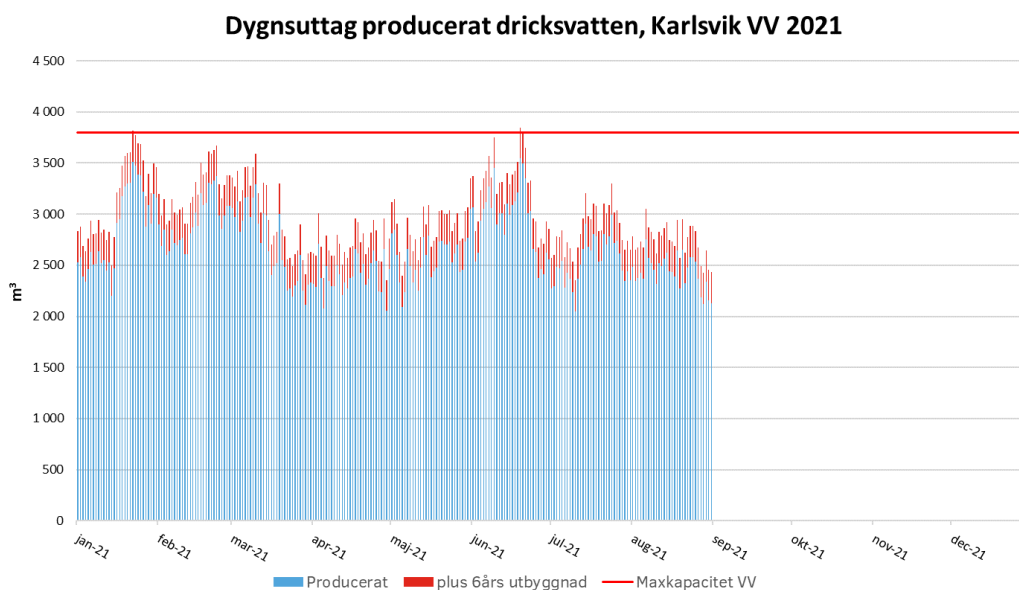
I VA-strategin framgår att avloppsrening och vattenförsörjning ska byggas ut för att möta framtida befolkningsökningar. Det finns vid tiden för granskningen ingen beslutad vattenförsörjningsplan eller drift-, underhålls- och förnyelseplan för ledningsnätet.

Havs- och vattenmyndigheten ger i sin vägledning för kommunal VA-planering exempel på strategier och styrdokument som kan ingå i en VA-plan. Myndigheten definierar VA-planen som ett styrdokument som ska beskriva hur VA-försörjning ska samordnas inom och utanför kommunalt verksamhetsområde. Begreppet VA-försörjning omfattar dricksvattenförsörjning och omhändertagande av avloppsvatten. I nedan tabell jämförs havs- och vattenmyndighetens vägledning med innehållet i Höörs kommuns VA-plan.

Havs- och vattenmyndighetens vägledning	Höörs kommun VA-plan (VA-strategi, VA-utbyggnadsplan och riktlinjer för små avlopp)
VA-utbyggnadsplan	VA-planen innehåller en åtgärdsplan för VA-utbyggnaden. I åtgärdsplanen framgår bedömning av status för vattenförsörjning i nio geografiska områden. Det framgår att åtgärdsplanen ska vara ett planeringsunderlag för budgetarbetet och investeringsplanering för kommunens VA-verksamhet och miljötillsynsverksamhet.
Dagvattenstrategi	2017 antog fullmäktige en dagvattenpolicy. Policyn innehåller exempel på hållbara dagvattenlösningar, beräkningar av kapacitet för olika typer av avledning samt instruktioner för hur dagvattenutredningar ska utformas. I VA-planen framgår att det ska tas fram dagvattenutredningar i samband med detaljpanelläggningar.
Vattenförsörjningsplan	Det finns ingen vattenförsörjningsplan som innehåller åtgärder för att säkra vattenförsörjningen. Kommunens process vattenförsörjningsplanering består av fyra steg där de två första stegen har slutförts (nulägesanalys och mål- och strategidokument). Stegen avseende plan med åtgärder och genomförande har inte fastställts (se avsnitt Planering framtida vattenförsörjning).
Drift- underhålls- och förnyelseplaner	VA-planen innehåller inga drifts- underhålls- och förnyelseplaner. Det framgår av VA-planen att en långsiktig förnyelseplan för ledningsnätet behöver upprättas.
Strategi för enskilt VA	VA-planen innehåller riktlinjer för små avlopp. Planen beskriver kommunens tillsynsansvar samt vilka krav som finns vid anläggningar med normal och hög skyddsnivå.

3.3. Ärendegång framtida vattenförsörjning

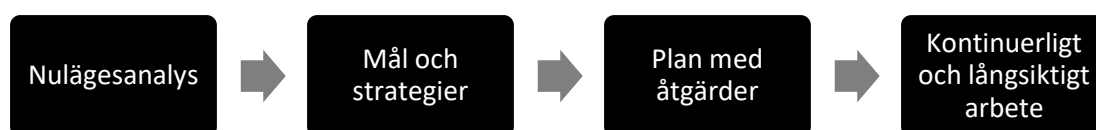
Maxkapaciteten för kommunens största vattenverk i förhållande till nuvarande och det förväntade dygnsuttaget på sex års sikt illustreras i diagrammet nedan.

Källa: Tjänsteskrivelse vattenförsörjning för Höörs kommun, nämnden för VA och räddningstjänst 2021-09-07

I VA-strategin framgår att det krävs fler vattentäkter och utveckling av vattenverk samt distributionsnät, alternativt anslutning till Sydsvatten, om kommunen ska kunna säkra en hållbar produktion och leverans av dricksvatten i ett längre perspektiv.

Kommunens process för vattenförsörjningsplanering består av fyra steg

Kommunen har genomfört de två första stegen i processen. Det finns en nulägesanalys från 2018 och nämnden samt kommunstyrelsen har beslutat om mål och strategier för vattenförsörjningen³. I nulägesanalysen framgår att befolkningen förväntas öka vilket medför behov av att undersöka hur vattenförsörjningen ska säkras på sikt. Anslutning till Sydsvatten ges som ett alternativ till egen vattenförsörjning och att konsekvenserna av en anslutning behöver utredas för att kunna ta ställning till alternativet. Nulägesanalysen har inte behandlats politiskt. Det

³ Mål- och strategidokumentet fastställdes av nämnden 2018-05-29 och kommunstyrelsen 2018-08-14.

finns ingen plan som beskriver vilka åtgärder som ska vidtas utifrån nulägesanalysen samt mål och strategier.

I december 2018 fattade nämnden ett inriktningsbeslut om att genomföra en förstudie gällande alternativet att övergå till vattenförsörjning via Sydsvatten. I beslutsunderlaget framgår att nuvarande vattenproduktion inte är ett hållbart alternativ för framtiden. Förstudien ska enligt beslut omfatta två alternativ:

- ▶ Vattenförsörjning och reservvattenförsörjning sker via Sydsvatten.
- ▶ Vattenförsörjning och reservvattenförsörjning sker via Sydsvatten med tillägg att lokal vattentäkt och vattenverk behålls som ytterligare reservvattentäkt.

Val av alternativ baseras på en bedömning av totalt fem olika alternativ och deras påverkan på måluppfyllelse samt en översiktlig kostnadsbedömning. I januari 2019 informeras kommunstyrelsens arbetsutskott om nämndens beslut att genomföra förstudien om anslutning till Sydsvatten.

Förstudien avseende anslutning till sydsvatten presenterades vid nämndens möte i oktober 2020. Vid mötet presenterades även en förstudie om ny lokal vattentäkt. Nämnden beslutade att föreslå för kommunstyrelsen att ansöka om delägarskap i Sydsvatten. Det framgår av ärendebeskrivningen att det är viktigt att det fattas ett beslut om vilken lösning som ska väljas och att beslutet inte kan skjutas upp. I beslutsunderlaget ingår även en sammanfattande rapport som beskriver förutsättningarna för de två alternativen, en ekonomisk analys över investeringskostnad samt påverkan på VA-taxan.

I oktober 2021 beslutade nämnden att föreslå kommunstyrelsen att ge kommundirektören i uppdrag att inleda förhandlingar med Sydsvatten samt undersöka möjligheterna till ny lokal vattentäkt. I tjänsteskrivelsen till beslutet framgår att det saknas tillräcklig kapacitet för dricksvattenproduktion i kommunen och att det krävs nya källor för dricksvattenproduktion. Situationen beskrivs som akut och att ny vattentäkt utanför nuvarande vattentäktsområden behöver ordnas. Kommunstyrelsen beslutade i enlighet med nämndens förslag⁴.

Mittskåne Vatten har enligt uppgift genomfört flera bedömningar av det framtida vattenbehovet för Karlsviks vattenverk. Den senaste bedömningen genomfördes sommaren 2022. Bedömningen utgår från beräkningar om den förväntade befolkningsökningen och genomsnittlig förbrukning per person. I bedömningen görs ett antal slutsatser, bland annat:

- ▶ Under dagar med maximal vattenförbrukning överskrids redan idag den tekniska begränsningen på vattenverk och råvattenuttag
- ▶ Under ett maxdygn överskrider vattenbehovet vattendomens tillståndsgivna uttag för enskilda dygn redan år 2028

Vattenbehovsbedömningen av Karlsvik presenterades för nämnden vid sammanträdet i juni 2022.

---

⁴ 2021-11-23

I september 2022 slutfördes en extern översiktlig utredning av möjligheterna att utöka uttaget av grundvatten som komplement till befintliga vattentäkter i kommunen. Utredningen genomfördes på uppdrag av Mittskåne Vatten men har inte redovisats för nämnden. Enligt uppgift ska utredningen presenteras för nämnden i december 2022.

I VA-planen från 2020 framgår att ett inriktningsbeslut gällande överföring av vatten från Sydvatten alternativt förstärkt vattenförsörjning i egen regi förväntades kunna fattas under 2020. Mittskåne Vatten har genomfört förstudier och tagit fram kostnadsberäkningar för de två alternativen. Kommunstyrelsen har vid tiden för granskningen inte fattat beslut i frågan om vilken lösning som ska användas.

I tjänsteskrivelser från 2020 och 2021 påtalar Mittskåne vatten att beslutet inte kan skjutas upp på grund av dess påverkan på andra investeringar. Vid intervju framförs att det är flera faktorer som bidragit till att beslutet har tagit längre tid än planerat. Huvudsakligen kopplat till vakanser inom Mittskåne Vatten samt Hörby kommuns ställningstagande att inte ansluta till Sydvatten.

3.3.1. Tillgång till reservvattentäkt

Det finns ingen reservvattentäkt⁵ för Karlsvik och därmed för kommunen i sin helhet. Enligt uppgift kan de mindre vattenverken (Tjörnarps och Norra Rörums) försörjas från Karlsvik vid behov. I nulägesbeskrivningen från 2018 framgår att de mindre täktområdena inte har tillräcklig kapacitet för att försörja tätorten fullt ut. Det finns en nödvattenplan⁶ från 2017. Planen innehåller åtgärdslista, uppställningsplatser och beräkningar av vattenåtgången i olika geografiska områden⁷. I Mittskåne Vattens delårsrapport 2022 framgår att planen behöver uppdateras och stämmas av mot aktuella behov och scenarier. Enligt uppgift ska planen revideras när utvecklingschefen tillträder i januari 2023.

Vid intervju framförs att utformningen av reservvattentäkt påverkas av om kommunen väljer att ansluta sig till Sydvatten eller utöka kapaciteten i egen regi. Enligt VA-strategin ska Mittskåne Vatten och Räddningstjänsten arbeta för ökad säkerhet och beredskap för vattenförsörjningen även i kris.

---

⁵ Reservvatten distribueras i det ordinarie ledningsnätet eller i ett provisoriskt ledningsnät. Reservvattenförsörjningen baseras på en alternativ vattentäkt eller ett alternativt vattenverk.

⁶ Nödvatten är dricksvatten som distribueras på annat sätt än genom ledningsnätet, exempelvis vid samhällsstörning.

⁷ Åtgärdslistan beskriver arbetsmomenten vid behov av nödvatten i Höör centralort, Tjörnarps och Norra Rörums.

3.4. Riskanalys av vattenförsörjning

Kommunens risk- och sårbarhetsanalys omfattar dricksvattenbrist⁸. Vatten bedöms som ett kritiskt beroende och där dricksvattenkontroller utgör ett kritiskt åtagande. Området har inte bedömts utifrån sannolikhet eller konsekvens.

Risk- och sårbarhetsanalysen innehåller åtta åtgärder utifrån de identifierade riskerna. En av åtgärderna utgörs av nödvatten. Det framgår ingen ytterligare beskrivning av åtgärden.

I beslutsunderlaget inför nämndens beslut om förstudie Sydsvattenanslutningen ingår en rapport som beskriver nuläget och förutsättningar för alternativen med vattenförsörjning i egen eller extern regi. Rapporten innehåller en risk- och sårbarhetsanalys över Karlsviks vattenverk. Analysen utgår från bedömning av vattentäkter, råvattenledningar, vattenverk och distributionssystem. Riskanalysen visade att flertalet av de största riskerna identifierats i distributionsnätet.

I förstudierna om Sydsvattenanslutning framgår att det krävs risk- och sårbarhetsanalyser inför valet av framtida vattenförsörjning. Förstudierna belyser även risker vad gäller geologiska förutsättningar samt risker kopplat till klimatförändringar.

Mittskåne Vatten genomför enligt uppgift löpande risk- och sårbarhetsanalyser inom ramen för den löpande driften.

3.5. Investeringar

I VA-strategin framgår att det finns ett stort reinvesteringsbehov. Anläggningarna behöver förnyas och ledningsnätets och anläggningarnas kapacitet behöver öka på sikt. Enligt VA-strategin behöver kommunen förnya cirka 0,7 procent av ledningarna per år för att uppnå målet om hållbar förnysetakt utifrån hållbarhetsindex. Förnysetakten motsvarar då cirka 4 km år vilket motsvarar en förnysetakt på cirka 150 år.

Det framgår även att det behöver upprättas 10-årsplaner för investerings- och förnyelsebehov av ledningsnätet och anläggningarna samt verktyg för att bedöma kapaciteten av befintligt ledningsnät. Det finns ingen långsiktig förnyelseplan som beskriver i vilken turordning som dricksvattennätet ska förnyas eller fastställda prioriteringsprinciper. Det uppges vara en bedömningsfråga utifrån fall till fall vilka ledningar som ska bytas ut. Mittskåne Vatten inhämtar underlag från bland annat ett digitalt system för driftstörningar och läckage, inplanerade projekt samt via en e-tjänst där medarbetare kan uppmärksamma behov och lämna förslag på projekt.

Fullmäktige tilldelar nämnden en rambudget för investeringar. Nämnden för VA och räddningstjänst fastställer därefter en investeringsplan. Den nuvarande planen sträcker sig från 2022-2030. Mittskåne Vatten har en dokumenterad rutin för beslutsvägar och hantering av investeringsbudget. I rutinen framgår att nivån på

---

⁸ Risk- och sårbarhetsanalys i enlighet med Lagen om skydd mot olyckor

investeringsbudgeten utgår från att årets avskrivningar plus årets resultat ger nästa års investeringsvolym. Investeringsbudgeten ska innehålla en plan för de kommande fem åren. I Mittskåne Vattens årsrapport 2021 framgår att andelen läckage från vattenledningsnätet har ökat från 11 procent 2017 till 23 procent 2021.

Arbetet med framtagande av investeringsplanen leds av ekonomiconroller, VA-chef, strategisk chef (vakant i nuläget), driftschef och projektchef. Funktionerna identifierar kommande behov utifrån kategorierna:

- ▶ Förnyelse vattenverk och täkter
- ▶ Utbyggnad ytterområde
- ▶ Exploateringar

2022 uppgår investeringsbudgeten till totalt 45,7 mnkr. Den tilldelade budgeten för förnyelse av vattenverk och täkter uppgår till 0 mnkr 2022 och 1,5 mnkr 2023. Vid omfördelning av resurser mellan kategorierna krävs nämndsbeslut.

Investeringsplanen innehåller följande planerade investeringar avseende förnyelse av vattenverk och täkter:

Tkr.	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Tryckstegringar		500	500	500	500	500	300
Ny vattenförsörjning						20 000	20 000
Tjörnarps vattenverk			500				
Ny vattentäkt Höör	120	500	700				
Upprustning vattenverk	750	750	750	750	750		

Planen avviker från den tilldelade budgeten för år 2022 (0 mnkr). Prognosen per oktober visar att utfallet för investeringar i vattenverk och täkter uppgår till 970 tkr.

Nämnden har med anledning av detta presenterat ett ärende avseende ramtillskott för 2022 års investeringsbudget. Ärendet omfattar flera poster i investeringsbudgeten. På grund av förändringar i projekt har ärendet återremitterats till nämnden av kommunstyrelsen. Vid sammanträdet i oktober⁹ har nämnden tagit upp ärendet på nytt och skickat det vidare till kommunstyrelsen. Vid tiden för denna granskning har kommunstyrelsen och fullmäktige inte tagit beslut i frågan. Nämnden skar totalt om en utökad ram på 2 mnkr samt omfördelning av 3,4 mnkr från år 2023 års budget.

År 2021 utnyttjades 69 procent av investeringsbudgeten. Investeringarna i vattenverk och täkter uppgick till 400 tkr 2021, vilket motsvarar 19 procent av investeringsbudgeten för vattenverk och täkter.

⁹ 2022-10-03

Det finns ingen dokumenterad rutin eller riktlinje för vilken statistik eller vilka underlag som ligger till grund för beräkning och bedömning av investeringsbehov. Budgetprocessen för 2024 ska enligt uppgift utgå från befolkningsprognoser, belastningsprognoser (avlopp) och förbrukningsprognoser (dricksvatten), nya myndighetskrav, statusbedömning av avloppsreningsverk, vattenverk samt underlag från samhällsbyggnadskontoret om kommande exploateringar. Därefter kommer de kommande investeringsbehoven ur ett 10-årsperspektiv planeras in.

Förstudierna om eventuell övergång till Sydvatten innehåller kostnadsberäkningar samt beräkningar av hur alternativen skulle påverka VA-taxan i kommunen.

3.6. Uppföljning och återrapportering

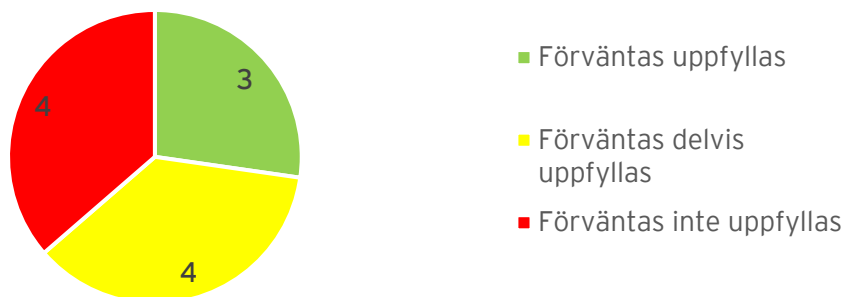
Mittskåne Vattens driftsavdelning följer dagligen vattenförbrukningen i förhållande till hållbarhetsindex och att förbrukningen inte överstiger 90 procent av kapacitet. Driftchefen uppmärksammar ledningsgruppen vid större avvikelser. Vattenförbrukningen dokumenteras i månatliga rapporter.

I Mittskåne Vattens rapportering till hållbarhetsindex 2022 framgår att utnyttjandegraden under 2022 har uppgått till 93 procent. Målvärdet enligt index medger en utnyttjandegrad om max 90 procent vilket innebär att kommunen inte uppfyller målet.

Mittskåne Vatten upprättar årsrapport och delårsrapport som presenteras för nämnden och kommunstyrelsen. Årsrapporten fastställs slutligen av fullmäktige. Via årsrapporten informeras nämnden och kommunstyrelsen om måluppfyllelse, ekonomiskt utfall, nyckeltal samt investeringsgrad. Delårsrapporten innehåller måluppfyllelse och ekonomiskt utfall. Måluppföljningen utgår från VA-planens målsättningar utifrån Svenskt vattens hållbarhetsindex. Årsrapporten innehåller en separat förvaltningsberättelse för Höörs kommun.

I delårsrapporten för 2022 framgår följande prognostiserade måluppfyllelse:

Prognostiserad måluppfyllelse 2022

Två av målen som ej förväntas uppnås 2022 avser driftstabilitet. Målen omfattar att ta fram en krisplan samt genomföra regelbundna övningar av krissituationer. Det framgår att arbetet med en krisplan har påbörjats men avstannat till följd av brist på

personalresurser. I Svenskt vattens resultatrapport för 2021 framgår att 36 procent av kommunerna inte hade uppnått målen avseende driftstabilitet.

De två resterande målen som inte bedöms uppfyllas i Höörs kommun omfattar kommunikation. Målen avser att säkerställa alternativa kommunikationsvägar och kommunikationsplan. 2021 var det 22 procent av kommunerna i Sverige som inte uppfyllde målen avseende kommunikation.

I kommunstyrelsens protokoll under januari - oktober 2022 framgår att styrelsen har behandlat följande frågor avseende dricksvattenförsörjningen:

- ▶ Mittskåne Vattens årsrapport
- ▶ Beslut om uppdrag gällande reviderad VA-plan. Uppdraget avser att utreda förutsättningar för att behålla mindre reningsverk istället för överföringsledning samt utredning av att bibehålla lokal vattenförsörjning i Tjörnarp och Norra Rörum

Nämnden för VA och räddningstjänst får en månatlig redovisning av ekonomiska utfallet. Ekonomirapporterna innehåller ingen avstämning av investeringsplanen. Investeringar återrapporteras till nämnden i samband med budgetuppföljningen januari-april och delårsrapporten. I redovisningar framgår utfall, budget och prognos för projekten i Höörs kommun. I protokollen framgår att redovisningarna har rapporterats till kommunstyrelsen.

Sedan VA-chefen började i maj 2022 följer Mittskåne Vatten genomförda investeringar i förhållande till budget och prognos.

4. Slutsats

Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen och VA-Räddningstjänstnämnden inte har ett ändamålsenligt och strategiskt arbete avseende vattenförsörjningsfrågor.

Det finns en VA-plan som syftar till att beskriva kommunens strategiska förhållningssätt men vi bedömer att den saknar centrala delar. Bedömningen görs mot bakgrund av att det saknas vattenförsörjningsplan och drifts-, underhålls- och förnyelseplan. I Havs- och vattenmyndighetens vägledning för VA-planering utgör både vattenförsörjningsplan och plan för drift, underhåll och förnyelse exempel på viktiga beståndsdelar.

Vi bedömer att nämnden för VA och räddningstjänst har identifierat framtida vattenbehov. Bedömningen görs mot bakgrund av att nämnden har genomfört behovsbedömningar och beräkningar av nuvarande kapacitet och framtida vattenbehov. Vi kan däremot konstatera att kommunstyrelsen inte har agerat på den information som har presenterats via förstudier, nämndens inriktningsbeslut och sammanfattande rapporter. Trots upprepade uppmaningar från Mittskåne Vatten om vikten av ett politiskt ställningstagande. Mittskåne Vatten påtalade redan i slutet av 2018 att nuvarande vattenproduktion inte är ett hållbart alternativ för den framtida försörjningen. Det faktum att det inte har fattats något beslut om hur kommunen ska säkra sin vattenförsörjning på sikt påverkar även kommunens tillgång till reservvatten. Det är en brist att det saknas reservvattentäkt för kommunens största vattenverk.

Faktumet att det saknas beslut om huruvida framtida vattenförsörjningen ska säkras via extern leverantör (Sydvatten) eller utökad intern kapacitet försvårar den långsiktiga investeringsplaneringen. Samtidigt bedömer vi att det saknas tydliga rutiner för hur investeringsplaneringen ska genomföras inom Mittskåne Vatten. Bedömningen görs mot bakgrund av att det inte är tydligt vilket underlag som ligger till grund för beräkningarna samt att det framgår av interna riktlinjer att investeringsplanen ska sträcka sig över fem år, samtidigt som VA-planen anger tio år. Avsaknaden av tydlighet i process och förutsättningar riskerar att skapa personberoende samt en oförutsägbarhet avseende investeringsplaneringen.

Det är en brist att det saknas planering för i vilken ordning som ledningsnätet ska bytas ut eller annan typ av prioriteringsordning. I Havs- och vattenmyndighetens vägledning betonas att förnyelseplanen för den allmänna VA-anläggningen är ett nödvändigt planeringsverktyg för att upprätthålla en ekonomiskt hållbar VA-försörjning.

På grund av avsaknad av tillräckliga personalresurser har nämnden inte fullt ut kunnat säkerställa tillräckliga resurser för att kunna fullfölja uppdraget att förvalta, underhålla och bygga ut den allmänna vattenanläggningen. Bland annat saknas krisplan och en uppdaterad nödvattenplan. Vi vill mot denna bakgrund, samt kommunens utmaningar med vattenförsörjningen, betona vikten av att säkerställa tillräckliga resurser.

Revisionsfråga	Svar
Är kommunens strategiska plan för vattenförsörjning ändamålsenlig?	Nej. Beslutad VA-plan innehåller i delar det som enligt praxis bör innefattas av en strategisk planering inom VA-området. I detta saknas en plan för framtida vattenförsörjning. Därtill saknas en förnyelseplan för ledningsnätet.
Är kommunens riskanalys avseende vattenförsörjningen ändamålsenlig?	Delvis. Det har genomförts riskanalyser inom ramen för vattenbehovsbedömningarna samt det kommunövergripande arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. Det finns ett identifierat behov av att genomföra ytterligare riskanalyser rörande den framtida vattenförsörjningen.
Har kommunen identifierat det framtida vattenförsörjningsbehov?	Ja. Däremot noterar vi att det inte har vidtagits några åtgärder utifrån det identifierade behovet.
Finns tillräcklig kapacitet avseende reservvattentäkter inom kommunen?	Nej. Det saknas reservvattentäkt för kommunens största vattenverk.
Finns resursberäkningar för eventuella framtida investeringar?	Delvis. Det saknas dokumenterad rutin eller riktlinje för vilken statistik och vilka underlag som ligger till grund för beräkningen av investeringsbehoven. Vidare försvåras resursberäkningarna av att det saknas en plan för hur ledningsnätet ska förnyas. Nämnden har enligt reglementet ett ansvar för att underhålla VA-anläggningen.
Finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning avseende vattenfrågor och finns en fungerande samverkan med interna och externa aktörer?	Ja.
Sker uppföljning och återsrapportering inom kommunen avseende kommunens vattenförsörjning?	Ja. Nämnden har följt upp utfall och prognos för investeringsbudgeten i samband med budgetuppföljning och delårsrapporten. Därtill har vattenförsörjningen rapporterats via genomförda förstudier och behovsbedömningar.

Kommunstyrelsen rekommenderas att:

- ▶ Säkerställ en skyndsam hantering av beslut för att säkra kommunens framtida vattenförsörjning.

Nämnden för VA och räddningstjänst rekommenderas att:

- ▶ Säkerställ att investeringsprocessen tydliggör hur investeringsbehov ska tas fram och bedömas.
- ▶ Upprätta en långsiktig investeringsplanering i enlighet med vad som framgår av VA-strategin.
- ▶ Säkerställ att nödvändiga planer och riktlinjer upprättas eller revideras. I granskningen uppmärksammas särskilt nödvattenplan, krisplan och förnyelseplan för ledningsnätet.
- ▶ Säkerställa att arbetet med vattenförsörjningsplanen slutförs och att det därmed upprättas en åtgärdsplan.

Emmy Lundblad

EY

Anna Färdig

EY

5. Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ VA-chef, Mittskåne Vatten
- ▶ Driftschef, Mittskåne Vatten
- ▶ Projektchef, Mittskåne Vatten
- ▶ Kommundirektör
- ▶ Samhällsbyggnadschef

Analyserade dokument

- ▶ Delårsrapport 2022 Mittskåne Vatten
- ▶ Framtida vattenförsörjning Höör/Hörby - översiktlig utredning avseende lokalisering av ny vattentäkt. 2022-09-12
- ▶ Ny vattentäkt för Höör och Hörby, Förstudie 2020-09-18
- ▶ Tjänsteskrivelse inriktningsbeslut framtida vattenförsörjning, 2020-10-05
- ▶ Framtidens vattenförsörjnings för Höör och Hörby, 2021-02-01
- ▶ Förstudie anslutning till Sydvattnens anläggning, 2020-09-18
- ▶ Mittskåne vatten årsrapport 2021
- ▶ Risk- och sårbarhetsanalys 2019 Höörs kommun
- ▶ Nödvattenplan inkl. bilagor
- ▶ Investeringsplan 2022-2030 Mittskåne vatten Höörs kommun
- ▶ VA-plan
- ▶ Protokoll januari - oktober 2022 kommunstyrelsen
- ▶ Protokoll januari - oktober 2022 nämnden för VA och räddningstjänst
- ▶ Tjänsteskrivelse genomgång av investeringsbudget 2022, 2022-09-26
- ▶ Tjänsteskrivelse genomgång av investeringsbudget 2022, 2022-06-07

6. Revisionskriterium

Kommunallagen (2017:725)

Det är enligt 6 kap. 1 § styrelsens uppgift att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnder. Kommunstyrelsen ska, enligt 6 kap. 2 §, uppmärksamta följande frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning.

Kommunallagens 6 kap 6 § anger att nämnderna inom sitt ansvarsområde ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer, samt i enlighet med lagar och författningar som gäller för verksamheten.

Vägledning för kommunal VA-planering, Havs och vattenmyndigheten 2014:1

En kommunal VA-planering ska omfatta hela kommunen, inom och utanför verksamhetsområdet för allmänna vattentjänster. VA-planen ska innehålla en beskrivning av VA-försörjningen och dess påverkan på vattenstatus, motsvarande en VA-översikt enligt denna vägledning. Förnyelseplanen för den allmänna VA-anläggningen är ett nödvändigt planeringsverktyg för att upprätthålla en ekonomiskt hållbar VA-försörjning.

VA-planen ska innehålla en VA-policy eller motsvarande politiskt beslutad viljeyttring med principer för prioriteringar mellan åtgärder och mellan geografiska områden. VA-planen ska kunna utgöra underlag för beslut om finansiering av föreslagna åtgärder.

En vattenförsörjningsplan bör beskriva och lyfta fram de naturgivna vattenresurserna samt innehålla en prioritering av de viktiga resurserna med syftet att säkra tillgången på dricksvatten i ett område på lång sikt. En vattenförsörjningsplan kan utgöra en del i arbetet med VA-planen, men kan också vara en fristående del som ger ett underlag till VA-planen.

Vattenförsörjningsplan - Identifiering av vattenresurser viktiga för dricksvattenförsörjning, Sveriges geologiska undersökning SGU 2009:24

Vattenförsörjningsplan syftar till att säkra dricksvattenförsörjningen, i enlighet med miljö-målen Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag (SOU 2000:52).

Sveriges geologiska undersökning anser att en vattenförsörjningsplan ska utgöra en översikt med beskrivning och prioritering av de vattenresurser som behövs för att säkerställa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning i ett avgränsat område.